

Telegram vrhovnog komandanta NOV i POJ (Narodno oslobodilačke vojske i Partizanskih odreda) Josipa Broza Tita Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o mjerama u Hrvatskoj i Sloveniji poslije kapitulacije Italije, Jajce, 9. rujna (9.) 1943.

Bevc (Edvard Kardelj op. a.) neka da hitna uputstva Glavnom Štabu Slovenije da stupi u vezu s Talijanima radi predavanja oružja i eventualne saradnje protiv Nijemaca. U Sloveniji i Hrvatskoj je sada glavna mobilizacija i naoružanje. Neke jače borbe s Nijemcima izbjegavati dok ne dođe do jače demoralizacije među njima. Pozovite domobrane i oficire na predaju i saradnju s nama. Krajnje je vrijeme za to. Ja ću razmisliti o mom odlasku tamo. Izdajte proglas u vezi s kapitulacijom Italije. AVNOJ treba hitno popuniti i reorganizirati. Skoro ćemo se morati pred inostranstvom izjasniti što mislimo o kralju i londonskoj vladi. Englezi očito misle da se miješaju u naše unutrašnje stvari, to im nećemo dozvoliti.

Tito

.....

Proglas Narodnooslobodilačkog odbora za Istru narodu Istre o priključenju matici zemlji i ujedinjenju sa ostalom hrvatskom braćom, Pazin, 13. rujna (9.) 1943.

Istarski narode!

Duh Istre ostao je nepokoren. Mi nismo htjeli postati poslušno roblje.

U ovim odlučnim časovima naš narod pokazao je visoku nacionalnu svijest.

Dokazao je svima i svakome da je Istra hrvatska zemlja i da će hrvatska ostati.

Svojim vlastitim snagama, ne čekajući da im drugi donesu slobodu, Istrani su ustali, jurnuli na kasarne, uhvatili čvrsto oružje u svoje ruke, da njime brane svoje pravo i slobodu. Otvorena su vrata zloglasnih tamnica, i pušteni na slobodu dični sinovi nikada pokorene Istre. Nećemo više nikad dozvoliti, da se našom sudbinom drugi poigrava.

Rodoljubi Istre!

Talijanski garnizoni u našim su rukama. Talijanski vojnici bježe sa naše rodne grude.

Prvi put u našoj istoriji uzima narod kormilo u svoje ruke.

Istra se priključuje matici zemlji i proglašuje ujedinjenje sa ostalom našom hrvatskom braćom.

Istrani!

Držimo čvrsto oružje u našim rukama. Stanimo na branik naše slobode. Ne dajmo je više nikome za živu glavu! Moramo da ostanemo svoji na svome.

Budimo disciplinirani i slušajmo upute naše narodne vlasti: naših Narodno - oslobodilačkih odbora.

Živjela hrvatska Istra!

Živjela junačka Narodno-oslobodilačka vojska!

Živio ZAVNOH!

Živjela Crvena armija! Živjele savezničke armije!

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Narodno-oslobodilački odbor za Istru

.....

**Proklamacija Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja
Hrvatske o priključenju Istre, Rijeke, Zadra i ostalih okupiranih krajeva
Hrvatskoj,
20. rujna (9.) 1943.**

Hrvatskom narodu

**ODLUKA O PRIKLJUČENJU ISTRE, RIJEKE, ZADRA I OSTALIH OKUPIRANIH
KRAJEVA HRVATSKOJ**

Narod Istre, Hrvatskog Primorja, Dalmacije i svih Jadranskih otoka u zajednici s junačkom Narodnooslobodilačkom vojskom Hrvatske, oslobodio je svoje krajeve ispod jarma talijanskih tlačitelja. Vlast u tim krajevima prešla je u ruke Narodnooslobodilačkih odbora - jedinih organa demokratske narodne vlasti, koju naš narod priznaje.

Na osnovu tih činjenica, kao i na osnovu načela o samoodređenju naroda, što su ga proklamirali naši veliki saveznici Sovjetski Savez, Velika Britanija i Sjedinjene Američke Države, Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske donijelo je slijedeće zaključke:

1. Proglašuju se ništetnim svi ugovori, paktovi i konvencije, koje su razne velikosrpske vlade sklopile s Italijom, s kojima su hrvatski krajevi Istra, Rijeka, Zadar, Lošinj, Cres, Lastovo i ostali kvarnerski otoci predani Italiji.
2. Proglašuju se ništetnim svi ugovori, paktovi i konvencije, sklopljeni između izdajnika hrvatskog naroda i talijanske vlade, kojima su dijelovi Gorskog Kotara, Hrvatskog Primorja, Dalmacije i dalmatinski otoci predani Italiji.
3. Svi spomenuti hrvatski krajevi, tj. Istra, Rijeka, Zadar, anektirani dijelovi Hrvatskog Primorja, Gorskog Kotara, Dalmacije i svi Jadranski otoci (uključivši ovamo i Lastovo, Cres, Lošinj i druge), priključuju se matici zemlji - Hrvatskoj, a preko nje novoj demokratskoj, bratskoj zajednici naroda Jugoslavije, za koju se naši narodi bore.
4. Talijanskoj nacionalnoj manjini, koja obitava u ovim krajevima, zajamčuje se autonomija.
5. O gornjoj odluci obavještavaju se vlade savezničkih zemalja: Saveza Socijalističkih Sovjetskih Republika, Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država, kao i čitava svjetska javnost.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

20. rujna 1943.

Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske

.....

**Proglas Privremenog pokrajinskog izvršnog narodnooslobodilačkog odbora
Istre povodom priključenja Istre Hrvatskoj,
Pazin, 26. rujna (9.) 1943.**

Istarski narode

Predstavnici uskrse Istre okupljeni prvi puta poslije 25-godišnjeg robovanja u slobodnom Pazinu izražavajući volju istarskog naroda, odaju počast svim borcima palim za slobodu Istre i zahvaljuju N.O.V. Hrvatske na ukazanoj pomoći.

S oduševljenjem pozdravljaju povjesni čin od 13. rujna 1943 o odcijepljenju Istre od Italije i prisajedinjenju majci Hrvatskoj i Jugoslaviji.

Jednodušno donosi slijedeće zaključke:

1. Ukidaju se svi oni talijanski fašistički zakoni, koji su bilo politički bilo socijalno ekonomski imali za cilj odnarodnjivanje i upropaštanje našeg naroda.
  2. Svi oni Talijani koji su se poslije 1918. godine doselili u Istru u svrhu odnarođivanja i izrabljivanja našeg naroda biti će vraćeni u Italiju. O pojedinim slučajevima odlučivati će zato posebna komisija.
  3. Talijanska manjina u Istri uživati će sva nacionalna prava (slobodu jezika, škole, štampe i slobodu kulturnog razvića).
  4. Sva nasilno potalijančena prezimena, imena mjesta, sela, ulica i uopće svi prisilno potalijančeni nazivi i nadpisi zamjenjuju se starim hrvatskim imenima.
  5. Jezik u crkvama bit će hrvatski, a talijanskoj se manjini priznaje pravo upotrebe svog jezika.
  6. Otvaranju hrvatskih škola pristupit će se u najskorije vrijeme.
  7. Pozivaju se svi Istrani da se odazovu mobilizaciji u N.O.V. i da odmah pristupe prikupljanju pomoći za našu narodnu vojsku.
  8. Z. A. V. N. O. H. je raspisao zajam za pomoć postradalima u narodnooslobodilačkoj borbi. Pozivaju se svi Istrani da svaki prema svojoj mogućnosti upiše zajam narodnog oslobođenja.
  9. Izabran je Privremeni Pokrajinski Izvršni Narodnooslobodilački odbor kao jedino pravo Političko Predstavništvo Istarskog Naroda sa ciljem da čitav narod Istre vodi u borbu do potpunog oslobođenja.
- Narodni Predstavnici uputili su sa skupštine pozdrave jedinom pravom Narodnom Predstavništvu Hrvatske Z.A.V.N.O.H.-u i vrhovnom komandantu N.O.V. Jugoslavije drugu Titi.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

U slobodnom Pazinu, dne 26 rujna 1943.

.....

**Proglas Vrhovnog štaba NOV i POJ talijanskoj vojsci povodom kapitulacije
Italije, Jajce, rujna (9.) 1943.**

Italijanski oficiri i vojnici,

Badoljijeva vlada, pod pritiskom našeg naroda, potpisala je безусловnu kapitulaciju. Jedan od uslova primirja jeste da se obustave sva neprijateljstva protiv savezničkih armija. Pošto Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Jugoslavije vode zajedno sa saveznicima već više od dve godine borbu protiv okupatora, ovaj uslov se odnosi i na nas. Vrhovni komandant savezničkih armija na Bliskom Istoku izdao je naredbu da se obustave neprijateljstva i protiv balkanskih partizana i da se njima

predaju sva skladišta vojnog materijala i oružja. Nepokoravanje ovoj naredbi smatraće se kao prekršaj ugovora o primirju i povući će sa sobom odgovarajuće posledice. U slučaju da se među vama nađu oficiri koji će vas sprečavati u tome, uništavajte ih, jer su ovi Hitlerovi agenti.

Italijanski oficiri i vojnici,

Mi vas pozivamo da sva skladišta vojnog materijala i oružja predate jedinicama Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije ili pak da se zajedno s našim borcima suprotstavite Nemcima. Time ćete ubrzati poraz neprijatelja vašeg i našeg naroda - krvavog Hitlerovog fašizma.

Da živi slobodna i nezavisna Italija!

Da živi slobodna i nezavisna Jugoslavija! Da živi mir!

Da živi savez italijanskog naroda i naroda Jugoslavije u borbi protiv zajedničkog neprijatelja - protiv Hitlerove Nemačke.

Vrhovni štab NOV i POJ

.....

Telegram vrhovnog komandanta NOV i POJ Josipa Broza Tita Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u vezi s odlukom Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske o priključenju okupiranih krajeva Hrvatskoj, Jajce, 1. listopada (10.) 1943.

Glavnom štabu Hrvatske

Deklaracija o pripojenju anektiranih krajeva Hrvatskaj uglavnom je dobro sastavljena. Nije pravilno ono mjesto gdje se govori o autonomiji talijanske manjine ako se tu radi o kulturnoj, onda je to trebalo reći, a za političku nema ovdje mjesta, jer je ta manjina raštrkana. Treba reći da se garantuje puna sloboda i ravnopravnost talijanske manjine.

Nepravilno je proglašavanje ništavnosti svih ugovora samo sa strane ZAVNOH-a i sama njegovim potpisom, Proklamaciju je morao potpisati i AVNOJ, a predsjedništvo ZAVNOH-a da se potpiše. Inače to neće imati važnosti pred stranim silama i znači separatizam protiv kojeg su svi saveznici. Odgovorite hitno.

Tito